

1

Soms, als we één iemand missen, lijkt het of alles ontvolkt is.

Mijn burens zijn niet bang, nergens voor. Ze hebben geen zorgen, worden niet verliefd, bijten geen nagels, geloven niet in toeval, doen geen beloftes, maken geen lawaai, hebben geen uitkering, huilen niet, zijn nooit hun sleutels of hun bril, de afstandsbediening of hun kinderen kwijt, en hebben altijd geluk.

Ze lezen niet, ze betalen geen belastingen, volgen geen dieet, hebben geen voorkeuren, veranderen niet van mening, maken hun bed niet op, roken niet, maken geen lijstjes, bedenken zich geen tweemaal voordat ze iets zeggen. Ze worden niet vervangen.

Ze zijn niet opportunistisch, ambitieus, rancuneus, ijdel, bekrompen, gul, jaloers, slordig, schoon, subliem, grappig, verslaafd, krenterig, vrolijk, sluw, gewelddadig, verliefd, chagrijnig, schijnheilig, lief, hard, slap, gemeen. Ze liegen niet, stelen niet, gokken niet. Ze zijn niet dapper, niet lui, niet gelovig, niet vunzig en niet optimistisch.

Ze zijn dood.

Het enige verschil tussen hen is het hout van hun kist: eiken, den-
nen of mahonie.

2

*Wat wil je dat er van mij wordt als ik jouw voetstap niet meer hoor?
Is het jouw leven of het mijne dat verdwijnt? Ik weet het niet.*

Ik heet Violette Toussaint. Ik was ooit overwegwachter, nu ben ik begraafplaatsbeheerder.

Ik geniet van het leven, ik drink het met kleine slokjes als jasmijnthee met honing. En als de avond valt, als de hekken van mijn begraafplaats op slot zijn en de sleutel aan de deur van mijn badkamer hangt, dan ben ik in het paradijs.

Niet het paradijs van mijn burens. Nee.

Het paradijs van de levenden: een slokje van de port, een cru uit 1983 die José-Luis Fernandez mij elk jaar op 1 september geeft. Een restje vakantie in een kristallen glaasje, een soort van nazomer die ik tegen zeven uur 's avonds ontkurk, of het nu regent, sneeuwt of waait.

Twee vingerhoedjes van een robijnrood drankje. Het bloed van de wijnstokken van Porto. Ik sluit mijn ogen. En ik proef. Eén slokje is genoeg om mijn avond op te vrolijken. Twee vingerhoedjes omdat ik graag dronken ben, maar niet van alcohol hou.

José-Luis Fernandez zet een keer per week bloemen op het graf van zijn vrouw, Maria Pinto Fernandez (1956-2007). Behalve in juli, dan neem ik het over. Vandaar die port, om mij te bedanken.

Mijn huidige leven is een geschenk uit de hemel. Dat zeg ik elke ochtend tegen mezelf als ik mijn ogen opendoel.

Ik ben heel ongelukkig geweest, ik was totaal verslagen. Niet-be-

staand. Helemaal leeg. Net als mijn burens, maar dan een graadje erger. Mijn lichaamsfuncties werkten, maar zonder dat ik vanbinnen aanwezig was. Zonder het gewicht van mijn ziel, die eenentwintig gram schijnt te wegen – het maakt niet uit of je dik of mager, groot of klein, jong of oud bent.

Maar omdat ik nooit erg veel trek in ongeluk had, besloot ik dat het afgelopen moest zijn. Ongeluk, daar moet een keer een eind aan komen.

Ik had een slechte start in het leven. Ik ben geboren in het noorden van het departement Ardennes, in de noordoosthoek van Frankrijk die tegen België aanschurkt, daar waar het zeeklimaat in een landklimaat overgaat (veel regen in de herfst en regelmatig vorst in de winter), daar waar ik me voorstel dat het kanaal van Jacques Brel zich bevindt.

Op de dag van mijn geboorte hilde ik niet. Dus legden ze me even opzij, als een postpakket van 2,67 kilo zonder postzegel, zonder geadresseerde, net zolang als nodig was voor het invullen van de officiële papieren om me vertrokken te verklaren voordat ik was aangekomen.

Levenloos geboren. Kind zonder leven en zonder achternaam.

De vroedvrouw moest even snel een naam voor me bedenken om alle vakjes in te kunnen vullen. Ze koos Violette. Vermoedelijk was dat de kleur die ik had, van top tot teen. Paars.

Toen ik van kleur veranderde, toen mijn huid roze werd en ze een geboortekte moest invullen, heeft ze mijn voornaam niet veranderd.

Ze hadden me op een radiator gelegd. Mijn huid werd warm. In de buik van mijn moeder die me niet wilde moet ik het ijskoud hebben gehad. De warmte bracht me terug naar het licht. Ik denk dat ik daarom zo van de zomer hou, dat ik nooit een gelegenheid voorbij laat gaan om me in de eerste de beste zonnestraal als een zonnebloem naar de zon te draaien.

Mijn meisjesnaam is Trenet, net als Charles. Net als mijn voornaam heb ik mijn achternaam waarschijnlijk van de vroedvrouw gekregen. Ze vond Charles vast heel leuk. Net als ik later. Ik heb hem heel lang als een verre neef beschouwd, als een soort suikeroom die

ik nooit zou ontmoeten. Als je een zanger leuk vindt, krijg je door zijn liedjes te zingen toch een soort van familieband.

Toussaint kwam later. Toen ik trouwde met Philippe Toussaint. Met zo'n achternaam – Allerheiligen – had ik op mijn hoede moeten zijn. Maar er zijn ook mannen die Zomer heten die hun vrouw slaan. Ook iemand met een mooie naam kan een schoft zijn.

Ik heb mijn moeder nooit gemist. Alleen als ik koorts had. Als ik gezond was, groeide ik. Ik groeide recht omhoog alsof het feit dat ik geen ouders had een steunstok langs mijn wervelkolom had gezet. Ik blijf rechtop. Dat is zo bijzonder aan mij. Ik ben nooit gaan hangen. Ook niet op de dagen dat ik verdrietig was. Mensen vragen me vaak of ik aan ballet heb gedaan. Dan zeg ik nee. Dan zeg ik dat het gewone leven mij discipline heeft bijgebracht en mij elke dag barre- en spitzenwerk liet doen.

3

*Laten ze mij of laten ze mijn geliefden nemen,
uiteindelijk worden alle begraafplaatsen parken.*

Toen onze spoorwegovergang in 1997 geautomatiseerd werd, verloren mijn man en ik onze baan. We hebben in de krant gestaan. We vertegenwoordigden de laatste onbedoelde slachtoffers van de vooruitgang, wij waren de spoorwegmedewerkers die de laatste handmatig bediende spoorbomen van Frankrijk sloten en openden. Om het artikel te illustreren had de journalist een foto van ons genomen. Philippe Toussaint had toen hij voor de foto poseerde zelfs een arm om mijn middel geslagen. Ik glimlach, maar mijn god, wat kijk ik triest op die foto.

Op de dag dat het artikel verscheen kwam Philippe Toussaint met bloedend hart terug van wat vroeger het arbeidsbureau heette: hij had zich zojuist gerealiseerd dat hij moest gaan werken. Hij was eraan gewend geraakt dat hij niets en ik alles deed. Als het om luiheid ging, had ik met hem de hoofdprijs gewonnen. De winnende lotnummers en de bijbehorende jackpot.

Om hem op te vrolijken reikte ik hem een vel papier aan: 'Begraafplaatsbeheerder, een baan met een toekomst.' Hij keek me aan alsof ik mijn verstand had verloren. In 1997 keek hij me elke dag aan alsof ik mijn verstand had verloren. Kijkt een man die niet meer houdt van de vrouw van wie hij hield haar aan alsof ze haar verstand heeft verloren?

Ik legde hem uit dat ik die advertentie toevallig was tegengekomen. Dat de gemeente Brancion-en-Chalon een beheerdersechtpaar zocht om de begraafplaats te onderhouden. En dat doden vaste tijden hebben en dat ze minder lawaai dan treinen maken. Dat ik de burge-meester had gesproken en dat hij bereid was ons per direct in dienst te nemen. Mijn echtgenoot geloofde me niet. Hij zei dat hij niet in toeval geloofde. Dat hij nog liever doodging dan 'daarheen' te gaan en zulk aasgierenwerk te doen.

Hij zette de televisie aan en begon Super Mario 64 te spelen. De bedoeling van het spel was dat je alle sterren van elke wereld ving. Ik had maar één ster die ik wilde vangen: de goede. Dat is wat ik dacht toen ik Mario alle kanten op zag rennen om Princess Peach te redden die door Bowser was ontvoerd. Dus hield ik vol. Ik zei hem dat als we begraafplaatsbeheerders zouden worden, we ieder een salaris zouden hebben en zelfs een beter salaris dan bij de spoorwegen, dat doden meer opleverden dan treinen. Dat we een mooie dienstwoning zouden hebben en geen kosten. Dat we dan eindelijk een ander huis zouden kunnen betrekken dan dit waar we al jaren woonden, een krot dat zo lek was als een mandje en waar het net zo warm was als 's zomers op de Noordpool. Dat het een nieuwe start zou zijn en dat we dat nodig hadden, dat we mooie gordijnen voor de ramen zouden hangen zodat we de burens, de kruisen op de graven, de weduwen en noem het allemaal maar op niet zouden zien. Dat die gordijnen de grens zouden zijn tussen ons leven en het verdriet van de anderen. Ik had hem ook de waarheid kunnen zeggen. Ik had kunnen zeggen dat die gordijnen de grens zouden zijn tussen mijn verdriet en dat van de anderen. Maar nee, dat moest ik vooral niet doen. Niets zeggen. In de waan laten. Doen alsof. Zodat hij zwichtte. Om hem uiteindelijk te overtuigen heb ik hem beloofd dat hij helemaal NIETS zou hoeven doen. Dat er al drie grafdelvers waren die zich met het onderhoud, de graven en de inrichting van die begraafplaats bezighielden. Dat het feitelijk alleen een kwestie was van hekken openen en sluiten. Van aanwezig zijn. Met niet al te vervelende werktijden. Met vakanties en weekenden zo lang als het viaduct van La Valserine. En dat ik de rest zou doen. Alles.

Super Mario was gestopt met rennen. De prinses was naar beneden gekukeld.

Voordat hij naar bed ging, las Philippe Toussaint de advertentie opnieuw: ‘Begraafplaatsbeheerder, een baan met een toekomst.’

Onze spoorwegovergang was in Malgrange-sur-Nancy. In die periode van mijn leven leefde ik niet. ‘In die periode van mijn dood’ zou een betere omschrijving zijn. Ik stond op, kleepte me aan, werkte, deed boodschappen, sliep. Met een slaappil. Of twee. Of meer. En ik keek hoe mijn echtgenoot naar me keek alsof ik mijn verstand verloren had.

Mijn werktijden waren ongelooflijk afmattend. Ik deed de spoorbomen op doordeweekse dagen bijna vijftien keer per dag omlaag en omhoog. De eerste trein passeerde ’s morgens om tien voor vijf en de laatste ’s avonds om vier over elf. Ik hoorde het gerinkel van de spoorbomen op vaste tijden in mijn hoofd. Ik hoorde de bellen al voordat ze begonnen te rinkelen. Dat helse ritme, we hadden het werk moeten delen, het werk, we hadden het om beurten moeten doen. Maar het enige wat Philippe Toussaint beurten gaf, waren zijn motorfiets en zijn minnaressen.

O, wat hebben de treinpassagiers die ik voorbij zag komen mijn fantasie geprikkeld. En dan reden er alleen nog maar regionale treintjes tussen Nancy en Épinal, die op dat traject een tiental keren stopten in godvergeten dorpen, als een gunst aan de autochtonen. En toch was ik jaloers op die mannen en vrouwen. Ik stelde me voor dat ze naar afspraken gingen, afspraken die ik had willen hebben, net als die treinreizigers die ik voorbij zag roetsjen.

Drie weken nadat het artikel in de krant was verschenen vertrokken we richting Bourgondië. We gingen van grijs naar groen. Van asfalt naar gras, van de teerlucht van het spoor naar de geur van het platteland.

Op 15 augustus 1997 kwamen we op de begraafplaats van Brancion-en-Chalon aan. Frankrijk was op vakantie. Alle inwoners waren weg. De vogels die van graf naar graf vliegen, vlogen niet meer. De katten die zich tussen de potplanten uitrekken, waren verdwenen. Het was zelfs te warm voor de mieren en de hagedissen, het marmer was

gloeiend heet. De grafdelvers waren op vakantie, de pas overleden mensen ook. Ik wandelde in mijn eentje over de lanen, terwijl ik de namen las van mensen die ik nooit zou kennen. Toch voelde ik me er meteen goed. Op mijn plaats.